

הישגים בדרך לימוד

אסכת בבא קמא

פרק ג

אשנה ג

ארנון

אהרוני

לאילו דברים תתייחס כשאתה מלמד את המשנה הבאה ?

"הַמוֹצִיא אֶת תְּבִנוֹ וְאֶת קֶשׁוֹ לַרְשׁוֹת הַרְבִּים לְזַבְּלִים, וְהִזְק בָּהּ אֶתֶר

תֵּיב בְּנִזְקוֹ;

וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהּ זָכָה.

רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:

כָּל הַמְּקַלְקֵלִין בַּרְשׁוֹת הַרְבִּים, וְהִזְקוּ

תֵּיבִין לְשֵׁלִים;

וְכָל הַקּוֹדֵם בָּהּ זָכָה.

הַהוֹפֵךְ אֶת הַגֶּלֶל בַּרְשׁוֹת הַרְבִּים, וְהִזְק בָּהּ אֶתֶר

תֵּיב בְּנִזְקוֹ" (בבא קמא ג, ג)

מטרות בלימוד האשנה

יסודות תורה שבעל פה

אושגי תוכן

אוצר מילים, קריאה והיגוי

אבנה

הבנה פרשנות והיסק

ערכים ורלוונטיות

יסודות תורה שבעל פה

הישג זה כולל ידע בסיסי אודות מהותה ומאפייניה של התורה שבעל פה, מסירתה מדור לדור, יכולת התמצאות בספרי המשנה, הכרת התנאים, והכלים והכללים שעמדו בבסיס לימוד המשנה.

מהן מצוות דאורייתא ומהן מצוות דרבנן?

מה ההבדל בין תורה שבכתב לתורה שבעל פה?

כיצד עברה תורה שבעל פה מדור לדור?

מדוע לא נכתבה תורה שבעל פה?

מדוע נכתבה תורה שבעל פה?

מהו ששה סדרי משנה, מי סידר אותם וכיצד הם מסודרים?

דיני דרבנן

דיני דאורייתא

גזירות ותקנות חז"ל

דרשות חז"ל

הלכה לאשה אסיני

הפירושים המקובלים
לאשה

"מימות משה רבינו ועד רבינו הקדוש לא חברו חברו שמלמדין אותו ברבים בתורה שבעל פה. אלא בכל דור ודור ראש בית דין, או נביא שהיה באותו הדור, כותב לעצמו זכרון השמועות ששמע מרבותיו והוא מלמד על פה ברבים.

וכן היה הדבר תמיד עד רבינו הקדוש

והוא קיבץ כל השמועות, וכל הדינין, וכל הביאורין והפירושין ששמעו ממשה רבינו, ושלמדו בית דין שבכל דור ודור בכל התורה כולה, וחבר מהכל ספר המשנה"

(הקדמת הרמב"ם לי"ד החזקה)

אשנה

יסודות תורה שבעל פה

קשר היסודי שבין התורה שבכתב לבין התורה שבעל פה

דין התורה: "וכי יפתח איש בור, או כי יכרה איש בר ולא יכסנו, ונפל שמה שור או חמור – בעל הבור ישלם...." (שמות כא, לג)

הכגים: הרחיבו את מושג הבור שבמקרא לכל נזק או מפגע שאדם מניח ברשות הרבים, כגון אבן, סכין משא וכו'

יסודות תורה שבעל פה

הישג נדרש ראשון : התמצאות בש"ס אשנה

התלמיד ימנה את ששת סדרי המשנה ויסביר מהו תוכנו של כל סדר וכן יתאים בין נושא לסדר או מסכת הקשורים אליו.

הלכות הנוגעות לגידולי קרקע ולמצוות התלויות בארץ (ברכות, ביכורים, שביעית)

הלכות שבת ואוועדים. (שבת, סוכה, פסחים)

הלכות נישואין וגירושין (קידושין, כתובות, גיטין)

דיני מאונות, הלכות עדים ודיינים. (בבא קמא, סנהדרין, מכות)

הלכות הנוגעות למקדש וקרבתו. (זבחים, מנחות)

הלכות טומאה וטהרה. (פרה, טבול יום, כלים)

סדר זרעים

סדר מועד

סדר נשים

סדר נזיקין

סדר קדשים

סדר טהרות

אשנה

פרק

אסכת

סדר

יסודות תורה שבעל פה

הכרת התנאים: הישג נדרש שני

התלמיד ישלוט

בידע ביוגראפי בסיסי של תנאים נבחרים
התלמיד יתחקה אחר ייחודיותם, מאפייניהם,
פועלם של תנאים לפי בחירתו
תוך שימוש במקורות מידע כתובים או מקוונים

מקום פעילותם	חכמי הדור	נשיא הדור	דור
ירושלים	בית הלל ובית שמאי עקביא בן מהללאל רבי חנינא סגן הכהנים	רבן גמליאל	1
	רבי צדוק רבי דוסא בן הרכינס	רבן שמעון בן גמליאל	2
ירושלים - יבנה	רבי אליעזר בן הורקנוס רבי יהושע בן חנניה רבי חנינא בן דוסא רבי טרפון	רבן יוחנן בן זכאי	3
	רבי עקיבא רבי ישמעאל רבי אלעזר בן עזריה רבי יוחנן בן נורי רבי יוסי הגלילי	רבן גמליאל דיבנה	4
אושא	תלמידי רבי עקיבא רשב"י רבי יהודה בר עילאי רבי מאיר רבי יוסי בן חלפתא	רבן שמעון בן גמליאל	5
טבריה והגליל	רבי פנחס בן יאיר רבי אלעזר (בן רשב"י)	רבי יהודה הנשיא	6

הידעת?

רבן שְׁמֵעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל (רשב"ג) השני
היה נשיא הסנהדרין באושא בדור
שאחרי מרד בר כוכבא, בנו של רבן
גמליאל.

תנא בדור החמישי, חברם של רבי
מאיר, רבי יהושע בן קרחה ושאר
תלמידי רבי עקיבא.
בנו היה רבי יהודה הנשיא.

יסודות תורה שבעל פה

אושגים ועקרונות בדרכי דין ההלכתי הישג נדרש שלישי :

התלמיד יכיר ויזהה מושגי ודרכי לימוד המופיעים במשנה לרוב בצורה לא מוצהרת ,
חלק ממושגים אלו עוסקים בשיטות לימוד מהפסוק אל התורה שבעל פה.

כלומר האם דין המשנה מדאורייתא או מדרבנן ?

האם ניתן כהלכה למשה מסיני ?

באיזה מהן ? האם נלמד באחת מדרכי המדרש ?

האם תוקן או נגזר על ידי חכמים ?

תקנה

מחלוקת

וי"ג מידות

גזירה

יסודות תורה שבעל פה - סיכום משנתנו

"המוציא את תבנו ואת קשו לרשות הרבים לזבליים..."

רבן שמעון בן גמליאל אומר.....

ההופך את הגלל ברשות הרבים "

הישג ראשון :
התמצאות בש"ס משנה

הכרת דמותו של רשב"ג ופועליו המרכזיים.

הישג שני
הכרת התנאים

מעבר מדיני התורה של נזקי הבור לתולדות הבור שבמשנה
קנס שקנסו חכמים והפקירו נכסי המניח חפצים שלא ברשות.

הישג שלישי :
אושגים ועקרונות
בדרכי דיון ההלכתי

אושגי יסוד ותוכן

במשנה קיימים אושגים הלכתיים הקשורים לתכנים הנלאדים.
ישנם אושגים מרכזיים ואשניים.

אושג עיקרי - הוא אושג אשר מהווה את היסוד של המשנה שבלעדיו לא ניתן להבין את התומר הנלאד.

אושג אשני - הוא אושג שנזכר בתומר הנלאד אך אינו עקרוני להבנת הרעיון המרכזי של המשנה.

"מצוות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות"

"שופר של ראש השנה אין מעבירין עליו את התחום"

אוצר מילים קריאה והיגוי

הישג זה כולל ידע בסיסי של לשון חכמים, תרגום המשנה לשפתו של התלמיד, וכן פיתוח קריאה רהוטה של המשנה עם הנגנה נכונה.

שפת חז"ל איננה זהה לעברית של ימינו ויש לה ייחודיות ואפיינים המתבטאים בכמה אישורים:

חלק מהמילים, ביטויים, תבניות הלשון המשמשים את חז"ל אינם מקובלים בשפת ימינו ולחלקם יש משמעות שונה מהמקובלת היום

"המוציא את תבנו ואת קשו לרשות הרבים לזבלים"

"כל הקודם בהן זכה"

"כל המקלקלין ברשות הרבים והזיקו חייבים"

אושגי תוכן, אוצר מילים, קריאה והיגוי

תבן וקש - פסולת של תבואה
לזבלים - כדי שידקבו ויוכלו לשאש לזיבול השדה.
אחר - אדם אחר.
זכה - לעצמו בדבר.
כל המקלקליון - כל מי שהוציא תפצים לרשות הרבים ואפילו בזמן שמותר.
וכל הקודם - אחרי שעבר הזמן שבו מותר להוציא.
ההופך את הגלל - מגביה גללים (צואה) של בהמה משום שמעוניין בהם.

אבנה

כל משנה שונה מחברתה בתוכן בו היא עוסקת, אבל הסגנון והגישה משותפים לכל המשניות.

נושא המשנה (ברוב המשניות אין כותרת ולכן נצטרך להשלימה עצמאית)

כותרת

מיהו או מיהם התנאים המביעים דעה בנושא המשנה

אומר

במה עוסקת המשנה ? ניתן לכתוב מקרה גם בצורת שאלה

מקרה

הפסיקה ההלכתית לנושא הנדון במשנה (בדרך כלל מילות הדין קבועות)

דין

סיבת הדין, מעטות המשניות שיש בהם טעם, הטעם יופיע בגארא ובמפרשי המשנה.

טעם

אבנה - תרשים זרימה

"

אבנה - טבלת כאמד"ט

כותרת	אומר	מקרה	דין	טעם
נזקים ברשות הרבים	ת"ק	המוציא את תבנו ואת קשו לרשות הרבים לזבלים, והזק בהן אחר	תיב בנזקו; וכל הקודם בהן זכה.	חייב מדין בור שהזיק וכיון שהניח תבנו וקשו ללא רשות קנסוהו חכמים והפקירו תבנו וקשו ולכן הקודם זכה בהן
רשב"ג	כל המקלקלין ברשות הרבים, והזיקו	תיבין לשלם; וכל הקודם בהן זכה	מדובר באניה ברשות ולארות זאת חייבה חכמים לשאת בנזקים שעלולים להיגרם. במקרה שלא פינה בזמן (לאחר 30 יום) הקודם זכה בהן	
סיפא	ההופך את הגלל ברשות הרבים, והזק בהן אחר	תיב בנזקו	אמנם הגללים הן הפקר, אך בפעולת הפיכתן הוא זוכה בהן ומתחייב בנזקים מדין בור	

הבנה פרשנות והיסק

המשנה נכתבה בתמצות, לעתים יש להוסיף משפטים כדי להשלים את המשמעות.

כל משנה או לקט של משניות מציגים נושא מסוים. לא תמיד הנושא כתוב במפורש במשנה, עלינו לגלות את הנושא. לכל דין במשנה יש טעם. אך לרוב הוא לא נכתב במפורש. כל מחלוקת כלומר חילוקי דעות בין תנאים מתבססת על עקרון יסודי.

**בשלב זה נעמיק בהבנת המשנה,
בפרשנות ובהסקת מסקנות**

הבנה פרשנות והיסק

- מצד מה חייב המוציא את הזבלים?

בור

- בדרך כלל כשיש דעה נוספת באשנה היא באה לחלוק על ת"ק, האם ישנה מחלוקת באשנה?

אשנתינו יוצאת דופן, ת"ק מדבר במקרה שהניח ללא רשות, ואילו רשב"ג מדבר שהניח ברשות

- איזה מקרה תמור המקרה שעוסק ת"ק או רשב"ג?
כאובן שת"ק שהרי אנית ללא רשות

- "וכל הקודם בהן זכה" מדוע גם בדין של רשב"ג הקודם זוכה, הרי מדובר שהניח ברשות?

אכן כשמניח ברשות הוא רק חייב על הנזקין בלבד, הדין "הקודם זכה בהן" עוסק לאתר שלוש יום שאז זה ללא רשות חכמים.

- "ההופך את הגלל" שבסיפא דומה למקרים הקודמים ברישא, וגם שונה מהם" במה דומה ובמה שונה?

דומה - שחייב בנזק. שונה - שהוא לא הניח אלא עשה פעולה שהפך אותם ולכן זכה בהן ונחשבים רכושו שהזיק.

ערכים ורלוונטיות

במסגרת הישג זה התלמידים ילמדו לזהות את ערך משמעותי במשנה ויתבוננו במשמעותו של ערך זה בחייהם. במשניות סדר נזיקין ניתן להתייחס בעיקר לנושא הזהירות ולקיחת אחריות במשניות סדר מועד ניתן להתייחס יותר לרלוונטיות של המשנה בחיי ההלכה היומיומיים...

"וְהוּא זֶהִיר לְקִרּוֹת בְּתוֹרָה תְּמִיד, אֲשֶׁר תּוּכַל לְקִיָּאָה.

וּבְאֲשֶׁר תִּקּוּם מִן הַסֵּפֶר

תְּחַפֵּשׂ בְּאֲשֶׁר לְמַדְתָּ אִם יֵשׁ בּוֹ דָּבָר אֲשֶׁר תּוּכַל לְקִיָּאוּ"

ערכים ורלוונטיות

במשניות הקודמות עסקנו בגדרי האחריות שיש לאדם לנהוג כלפי רכושו שלא יזיק.
גם כאשר מתכוון להזיק וגם כאשר עושה זאת בשוגג יהיה חייב.

משנה ב' הרחיבה את החיוב למצב בו נגרם נזק על-אף שהתירו חכמים לעשות כך.
במשנתנו לומדים שגם כאשר חכמים הפקירו את רכושו והזיק, עדיין יהיה חייב לשלם
האחריות מוטל עלינו לבל יזיק רכושנו.

התורה מחנכת אותנו להיזהר מלגרום נזק לסובבים אותנו
אין להשליך בנה או כל דבר אחר שעלול להזיק

